

Тарас Шевченко

Кобзар

Образ Тараса Шевченка одним із перших виринає в уяві при згадці про українську літературу. І це небезпідставно, позаяк творчість письменника пронизана життєвими орієнтирами, актуальними для всіх часів і народів. У його віршах можна знайти відповіді на чимало питань, що постають у людській свідомості.

У книзі подано найкращі зразки поетичної спадщини великого Кобзаря. А унікальність саме цієї збірки полягає в тому, що всі тексти звірено з оригіналами рукописів поета, а також прижиттєвими виданнями, у яких є авторські виправлення.

Митець не лише написав неперевершені поезії, він створив картини світового рівня. Шевченку-художнику притаманний широкий діапазон творчого вираження: портрети, композиції на міфологічні, історичні та побутові теми, архітектурні та ландшафтні пейзажі та чимало начерків, ескізів і замальовок. У цьому виданні представлені не лише поетичні твори, а й живописний спадок Тараса Григоровича, а саме репродукції картин і замальовок до власних поезій, а також маловідомі малюнки, виконані у різноманітних техніках: акварель, сепія, олівець, олія, туш.

Це видання — справжній подарунок для тих, хто прагне збагнути феномен великого митця, позаяк для розкриття творчого шляху і методу Тараса Шевченка слід розглядати його поетичну й малярську спадщину комплексно, ураховуючи різноманіття і своєрідність словесних та візуальних образів.

1837

Причинна

Реве та стогне Дніпр широкий,
Сердитий вітер завива,
Додолу верби гне високі,
Горами хвилю підійма.
І блідний місяць на ту пору
Із хмари де-де виглядав,
Неначе човен в синім морі
То виринав, то потопав.
Ще треті півні не співали,
Ніхто нігде не гомонів,
Сичі в гаю перекликались,
Та ясен раз у раз скрипів.

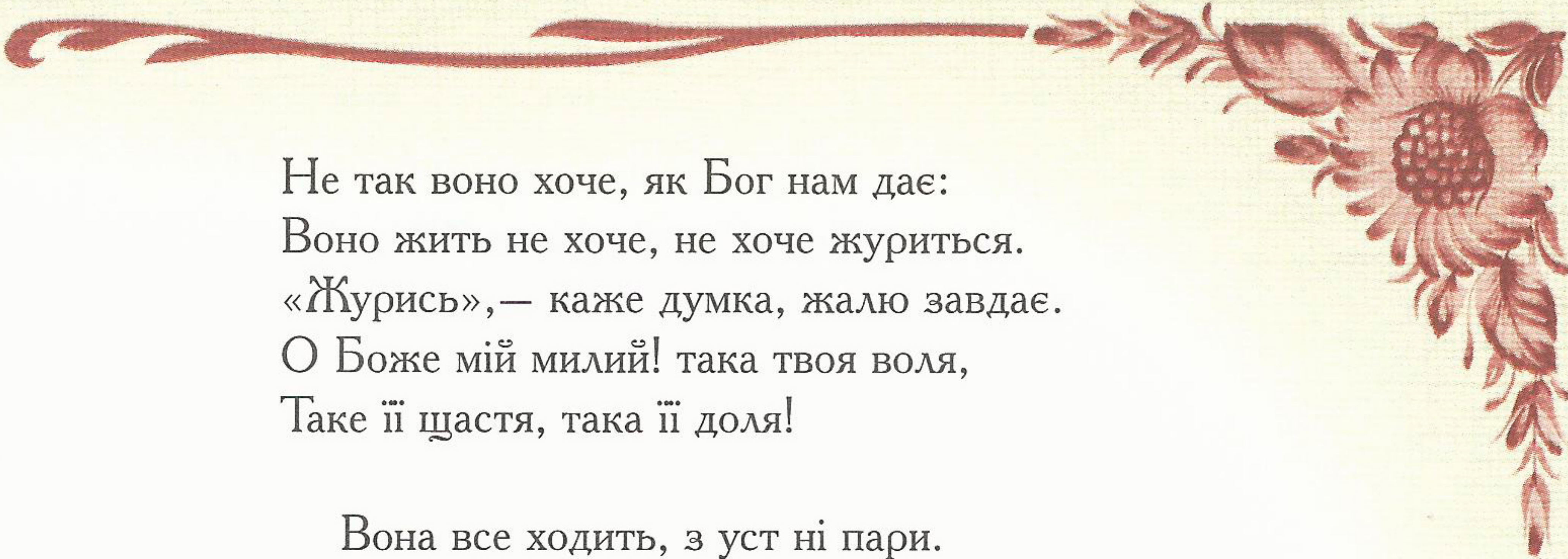
В таку добу під горою,
Біля того гаю,
Що чорніє над водою,
Щось біле блукає.
Може, вийшла русалонька
Матері шукати,
А може, жде козаченька,
Щоб залоскотати.
Не русалонька блукає:
То дівчина ходить,
Йї сама не зна (бо причинна),
Що такеє робить.
Так ворожка поробила,
Щоб менше скучала,
Щоб, бач, ходя опівночі,
Спала йї виглядала
Козаченька молодого,
Що торік покинув.
Обіщався вернутися,
Та, мабуть, і згинув!
Не китайкою покрились

Козацькїї очі,
Не вимили біле личко
Слізоньки дівочі:
Орел вийняв карі очі
На чужому полі,
Біле тіло вовки з'їли —
Така його доля.
Дарма щоніч дівчинонька
Його виглядає.
Не вернеться чорнобривий
Та й не привітає,
Не розплете довгу косу,
Хустку не зав'яже,
Не на ліжко — в домовину
Сиротою ляже!

6

Така її доля... О Боже мій милий!
За що ж ти караєш її, молоду?
За те, що так щиро вона полюбила
Козацькїї очі?.. Прости сироту!
Кого ж їй любити? Ні батька, ні неньки,
Одна, як та пташка в далекім краю.
Пошли ж ти їй долю — вона молоденька,
Бо люде чужїї її засміють.
Чи винна ж голубка, що голуба любить?
Чи винен той голуб, що сокіл убив?
Сумує, воркує, білим світом нудить,
Літає, шукає, дума — заблудив.
Щаслива голубка: високо літає,
Полине до Бога — милого питать.
Кого ж сиротина, кого запитає,
І хто їй розкаже, і хто теє знає,
Де милий ночує: чи в темному гаю,
Чи в бистрім Дунаю коня напова,
Чи, може, з другою, другу кохає,
Її, чорнобриву, уже забува?
Якби-то далися орлині крила,
За синім би морем милого знайшла;
Живого б любила, другу б задушила,
А до неживого у яму б лягла.
Не так серце любить, щоб з ким поділитися,

Не так воно хоче, як Бог нам дає:
Воно жить не хоче, не хоче журиться.
«Журись», — каже думка, жалю завдає.
О Боже мій милий! така твоя воля,
Таке її щастя, така її доля!

Вона все ходить, з уст ні пари.
Широкий Дніпр не гомонить:
Розбивши вітер чорні хмари,
Ліг біля моря одпочить.
А з неба місяць так і сяє;
І над водою, і над гаєм,
Кругом, як в усі, все мовчить.
Аж гульк — з Дніпра повиринали
Малії діти, сміючись.
«Ходімо гріться! — закричали. —
Зійшло вже сонце!» (Голі скрізь;
З осоки коси, бо дівчата).

.....
«Чи всі ви тут?» — кличе мати. —
Ходім шукати вечерять.

Пограємось, погуляймо
Та пісеньку заспіваймо:
Ух! Ух!
Солом'яний дух, дух!
Мене мати породила,
Нехрещену положила.
Місяченьку!
Наш голубоньку!
Ходи до нас вечеряти:
У нас козак в очереті,
В очереті, в осоці,
Срібний перстень на руці;
Молоденький, чорнобровий,
Знайшли вчора у діброві.
Світи довше в чистім полі,
Щоб нагулятись доволі.
Поки відьми ще літають,
Поки півні не співають,
Посвіти нам... Он щось ходить!
Он під дубом щось там робить.

Ух! Ух!

Солом'яний дух, дух!

Мене мати породила,

Нехрещену положила».

Зареготались нехрещені...

Гай обізвався; галас, зик.

Орда мов ріже. Мов скажені,

Летять до дуба... Нічичирк...

Схаменулись нехрещені,

Дивляться — мелькає,

Щось лізе ввєрх по стовбуру

До самого краю.

Ото ж тая дівчинонька,

Що сонна блудила:

Отаку-то їй причину

Ворожка зробила!

На самий верх на гіллячці

Стала... В серце коле!

Подивилась на всі боки

Та й лізе додолу.

Кругом дуба русалоньки

Мовчки дожидали;

Взяли її, сердешную,

Та й залоскотали.

Довго, довго дивовались

На її уроду...

Треті півні: кукуріку! —

Шелеснули в воду.

Защєбетав жайворонок,

Угору летючи;

Закувала зозуленька,

На дубу сидячи;

Защєбетав соловейко —

Пішла луна гаєм;

Червоніє за горою:

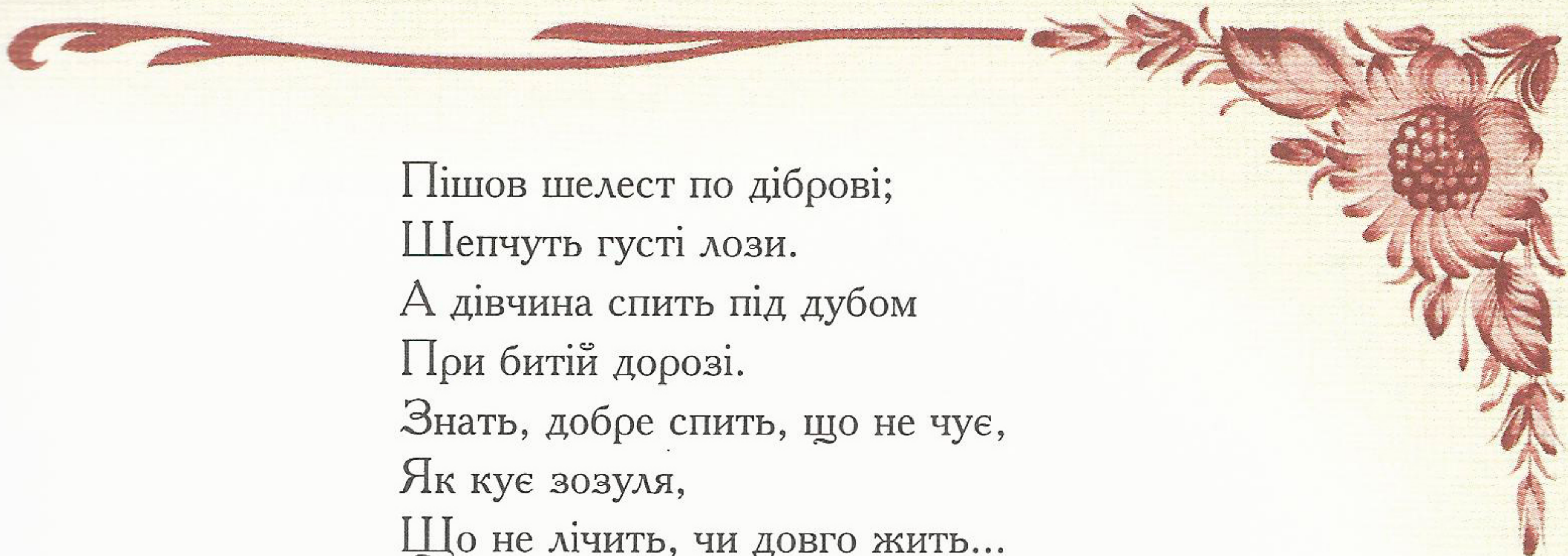
Плугатир співає.

Чорніє гай над водою,

Де ляхи ходили;

Засиніли понад Дніпром

Високі могили;

Пішов шелест по діброві;
Шепчуть густі лози.
А дівчина спить під дубом
При битій дорозі.
Знать, добре спить, що не чує,
Як кує зозуля,
Що не лічить, чи довго жить...
Знать, добре заснула.

А тим часом із діброви
Козак виїзжає;
Під ним коник вороненький
Насилу ступає.
«Ізнемігся, товаришу!
Сьогодні спочинем:
Близько хата, де дівчина
Ворота одчинить.
А може, вже одчинила —
Не мені, другому...
Швидче, коню, швидче, коню,
Поспішай додому!»
Утомився вороненький,
Іде, спотикнеться, —
Коло серця козацького
Як гадина в'ється.
«Ось і дуб той кучерявий...
Вона! Боже милий!
Бач, заснула, виглядавши,
Моя сизокрила!»
Кинув коня та до неї:
«Боже ти мій, Боже!»
Кличе її та цілує...
Ні, вже не pomoже!
«За що ж вони розлучили
Мене із тобою?»
Зареготавсь, розігнався —
Та в дуб головою!

Ідуть дівчата в поле жати
Та, знай, співають ідучи,
Як провожала сина мати,
Як бивсь татарин уночі.